

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять
та виконання контрольних робіт
із навчальної дисципліни

«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

*(для студентів денної та заочної форм навчання
усіх напрямів підготовки)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019**

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять та виконання контрольних робіт із навчальної дисципліни «Екологічне право» (для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : К. М. Врублевська-Місюна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 38 с.

Укладач: канд. юрид. наук, асист. **К. М. Врублевська-Місюна**

Рецензенти:

А. В. Домбровська, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

А. М. Бровдій, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою правового забезпечення господарської діяльності, протокол № 11 від 16.04.2019.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття № 1

Тема «Екологічне право в системі права України»

Мета: визначити предмет регулювання екологічного права; ознаки екологічних відносин, методи та принципи екологічного права.

Питання для обговорення

1. Методологія та форми взаємодії людини та суспільства з природним середовищем у різні періоди розвитку цивілізації.
2. Сучасна екологічна криза: причини, наслідки, форми прояву та шляхи подолання.
3. Предмет екологічного права та види еколого-правових відносин.
4. Об'єкти та суб'єкти екологічного права. Екологічна правосуб'єктність.
5. Поняття екологічного права.
6. Метод правового регулювання екологічних відносин.
7. Принципи екологічного права.
8. Система екологічного права.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте поняття, зміст і сутність суспільних екологічних відносин, визначте їх різновиди.
2. Назвіть та охарактеризуйте природно-антропогенні об'єкти екологічного права.
3. Поняття, особливості навколишнього природного середовища як об'єкта екологічного права.
4. Визначте коло суб'єктів екологічних правовідносин
5. Проаналізуйте визначення природних комплексів і вкажіть, у чому їх особливість.
6. Проаналізуйте правовий статус юридичних осіб як суб'єктів екологічного права.
7. Що являє собою еколого-правовий метод регулювання відносин?

8. Дайте правову характеристику основоположних принципів екологічного права.
9. Розгляньте систему екологічного права.
10. Обґрунтуйте власну точку зору щодо екологічного права як галузі права, визначте його зв'язок і співвідношення з іншими галузями права.
11. Виникнення й основні етапи розвитку екологічного законодавства та права.
12. Яка методологія та форми взаємодії людини та суспільства з природним середовищем у різні періоди розвитку цивілізації?
13. У чому проявляється екологічна криза, які причини, наслідки, форми прояву та шляхи подолання?

Практичне заняття № 2

Тема «Джерела екологічного права України. Розвиток екологічного законодавства»

Мета: надати загальну характеристику джерел екологічного права, виокремити особливості Конституції України як джерела екологічного права, визначити систему джерел екологічного права та надати класифікацію джерел екологічного права.

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика джерел екологічного права
2. Конституція України як джерело екологічного права
3. Закони як джерела екологічного права
4. Міжнародні договори як джерела екологічного права

Контрольні питання

1. Сформулюйте поняття та визначте особливості джерел екологічного права України.
2. Що ви розумієте під системою джерел екологічного права?
3. За якими критеріями можна класифікувати джерела екологічного

права?

5. Які основні норми Конституції України регулюють екологічні відносини?
6. Назвіть кодифіковані поресурсові нормативно-правові акти, які є джерелами екологічного права.
7. Назвіть особливості, які характеризують міжнародно-правові акти як джерела екологічного права?

Питання для самостійного опрацювання

1. Виникнення й основні етапи розвитку екологічного законодавства та права.
2. Загальна характеристика джерел екологічного права. Конституційні основи екологічного права.
3. Закони як джерела екологічного права.
4. Підзаконні правові акти центральних органів влади та відомчих органів управління як джерела екологічного права.
5. Нормативні акти місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо охорони довкілля.
6. Міжнародні договори й інші міжнародно-правові акти як джерела екологічного права.

Практичне заняття № 3

Тема «Екологічні права та обов'язки особи України»

Мета: ознайомити студентів з класифікацією екологічних прав та обов'язків громадян, з'ясувати, які саме екологічні права та обов'язки передбачено у законодавстві та гарантії їх реалізації.

Питання для обговорення

1. Поняття та класифікація екологічних прав громадян
2. Право громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля
3. Право громадян на відшкодування шкоди

4. Право громадян на одержання екологічної інформації
5. Поняття та класифікація екологічних обов'язків громадян
6. Гарантії реалізації екологічних прав громадян

Завдання до теми:

Задача 1

До центру громадської екологічної адвокатури звернулася громадська організація мам м. Соснівка, діти яких хворіють на флюороз (руйнування зубів) і остеопороз (руйнування кісткової тканини) внаслідок перевищення гранично допустимих концентрацій фтору в підземних джерелах водопостачання, з проханням проведення громадської екологічної експертизи. Із матеріалів різних експертиз та інформації наукових організацій відомо, що основним джерелом забруднення підземних вод фтором є Західноукраїнська компанія.

Які підстави та наслідки проведення громадської екологічної експертизи? Чи можна довести причинний зв'язок між забрудненням довкілля різними речовинами та хворобою дітей?

Практичне заняття № 4

Тема «Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища»

Мета: визначити поняття функції управління у сфері природокористування й охорони навколишнього природного середовища, охарактеризувати основні види функцій.

Питання для обговорення

1. Основні функції управління у сфері природокористування й охорони навколишнього природного середовища.
2. Державний моніторинг довкілля.
3. Система нормативів і стандартів у сфері природокористування й охорони навколишнього природного середовища.
4. Юридичні вимоги щодо інформації про стан навколишнього природного

середовища.

5. Короткострокові та довгострокові екологічні прогнози.
6. Правове регулювання ведення кадастрів природних ресурсів.
7. Державний облік об'єктів і речовин, що негативно впливають на стан навколишнього природного середовища.

Контрольні питання

1. Мета, завдання, сфери проведення екологічного аудиту.
2. Порядок та умови проведення екологічного аудиту та правове положення організації еколого-аудиторської діяльності.
3. Правове регулювання державної, громадської та інших видів екологічних експертиз.
4. Оцінка впливу на навколишнє середовище та її відмінність від екологічної експертизи.

Завдання до теми

Задача 1

Адміністрацією ТОСК «Лагуна» пропуск на територію пляжу був дозволений лише власним відпочиваючим за наявності курортної картки, для місцевих мешканців – за умови пред'явлення паспорта, а з інших відпочиваючих стягувалася плата за послуги (надання парасольок, інших предметів для відпочинку), тобто вільний, безоплатний і безперешкодний доступ громадян до загального водокористування в межах пляжної зони був обмежений.

Дайте правову оцінку ситуації. Які конституційні екологічні права громадян порушені? Чи є можливим обмеження прав громадян для задоволення власних рекреаційних та оздоровчих потреб? До яких органів повинні звернутися громадяни для захисту порушених прав?

Контрольні питання

1. Що слід розуміти під управлінням природокористуванням та охороною довкілля?

2. Основні принципи управління у сфері природокористування й охорони довкілля.
3. Які органи належать до державних органів управління загальної компетенції?
4. Які органи належать до державних органів управління спеціальної компетенції?
5. У чому полягають особливості громадського управління у сфері природокористування й охорони довкілля?

Питання для самостійного опрацювання

1. Загальна характеристика системи екологічних прав громадян.
2. Право громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
3. Право вільного доступу до екологічної інформації. Інші екологічні права громадян.
4. Поняття та види екологічних обов'язків громадян.
5. Гарантії, охорона, форми та способи захисту екологічних прав громадян.
6. Еколого-правова освіта та її значення для формування еколого-правової культури. Форми еколого-правового виховання. Еколого-правова свідомість і форми її прояву.

Практичне заняття № 5

Тема «Право власності на природні ресурси»

Мета: формування знань, умінь і навичок застосування норм екологічного права щодо права власності на природні ресурси.

Питання для обговорення

1. Особливості права власності на природні ресурси та комплекси. Основні ознаки та визначення поняття права власності на природні ресурси та комплекси.
2. Конституційні засади права власності на природні ресурси. Право власності на природні об'єкти в природноресурсових кодексах.

3. Право державної, комунальної та приватної власності на природні ресурси.
4. Підстави, порядок та особливості виникнення права державної, комунальної та приватної власності на природні ресурси.

Завдання до теми

Задача 1

До селищної ради звернувся С. із проханням передати йому у власність ліс площею 3 га, що розташований поряд з його будівлею. У заяві він просив передати йому земельну ділянку під лісом в оренду, а сам ліс у власність. Селищна рада відмовила йому з посиланням на те, що С. є іноземцем.

Чи законне рішення селищної ради? Чи зміниться рішення, якщо С. прийме громадянство України? Які підстави набуття лісу у приватну власність?

Контрольні питання

1. Поняття й особливості права власності на природні ресурси.
2. Форми власності на природні ресурси.
3. Особливості виникнення права державної та комунальної власності.
4. Право власності юридичної особи на природні ресурси.
5. Підстави припинення права власності, види та класифікація таких підстав.
6. Право власності громадян на природні ресурси. Об'єкти та суб'єкти.
7. Виникнення та припинення права власності громадян на природні ресурси.

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні права й обов'язки власників природних ресурсів.
2. Способи захисту й охорони права власності на природні ресурси та комплекси гарантій права власності на природні ресурси та комплекси.
3. Підстави, порядок та умови припинення державної, комунальної та приватної власності на природні ресурси та комплекси, види та класифікація таких підстав.

4. Особливості відповідальності за порушення права власності на природні ресурси, відповідальність за угоди, які порушують право власності на природні ресурси.

Практичне заняття № 6

Тема «Право природокористування»

Мета: опанувати теоретичні знання щодо права природокористування, його зміст і принципи, види природокористування, підстави виникнення, зупинення, зміни та припинення.

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика та зміст права природокористування. Основні принципи природокористування.
2. Об'єкти та суб'єкти права природокористування.
3. Правова класифікація видів природокористування.
4. Підстави та порядок виникнення права природокористування, зупинення, зміни права природокористування.

Завдання до теми

1. Виписати із Земельного кодексу України, Водного кодексу України, Лісового кодексу України, Кодексу України про надра права й обов'язки природокористувачів.
2. Відповідно до Закону України "Про оренду землі" визначити, що є орендою землі, суборендою, договором оренди землі, істотними умовами договору оренди землі.

Питання для самостійного опрацювання

1. Права й обов'язки природокористувачів.
2. Захист прав природокористувачів.
3. Особливості користування природними ресурсами на умовах оренди.

Практичне заняття № 7

Тема «Правові засади економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища»

Мета: ознайомити студентів з правовими засадами економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Питання для обговорення

1. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони довкілля: поняття та складові
2. Основні засади фінансового забезпечення охорони навколишнього природного середовища
3. Плата за спеціальне використання природних ресурсів
4. Екологічний податок

Завдання до теми

Задача 1

До мешканців багатоквартирного будинку як тих, що утворюють побутові відходи, надійшли листи від Державної податкової служби України про необхідність сплати екологічного податку за розміщення відходів згідно з Податковим кодексом України. Громадяни звернулися до ЖЕКу зі скаргами, оскільки систематично платять за вивіз сміття у складі комунальних послуг. ЖЕК, у свою чергу, направив ці скарги до організації-перевізника, яка безпосередньо здійснювала збирання та вивіз сміття до полігону. Остання від сплати екологічного податку відмовилась, мотивуючи це тим, що не є суб'єктом, що розміщує відходи.

Визначите коло суспільних відносин. Які організаційні умови та підстави сплати екологічного податку? Хто є платником екологічного податку в наведеній ситуації? Що є об'єктом оподаткування?

Практичне заняття № 8

Тема «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення»

Мета: ознайомити студентів з поняттям юридичної відповідальності, її функціями, видами, складом екологічного правопорушення.

Питання для обговорення

1. Поняття, функції юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
2. Підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
3. Юридичний склад екологічного правопорушення.
4. Застосування дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення. Особливості застосування цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства.
5. Особливості розгляду екологічних спорів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Сучасний стан законодавства про морську екологічну зону та континентальний шельф.
2. Правова охорона морської екологічної зони та континентального шельфу.
3. Державні органи, які забезпечують охорону суверенних прав України у морській економічній зоні та континентальному шельфі.
4. Особливості застосування юридичної відповідальності за правопорушення щодо охорони морської економічної зони та континентального шельфу.
5. Загальна характеристика екологічної мережі України: об'єкти, правове забезпечення її формування.
6. Відповідальність за порушення законодавства про екологічну мережу.

Практичне заняття № 9

Тема «Еколого-правовий режим землекористування»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання у сфері використання й охорони земель, правовим режимом цільового використання земель, державним, самоврядним і громадським контролем за використанням та охороною земельних ресурсів, особливістю юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Питання для обговорення

1. Землі як об'єкт правової охорони та використання.
2. Правове регулювання у сфері охорони земель. Правовий режим цільового використання земель.
3. Правове забезпечення охорони земель при здійсненні господарської діяльності: рекультивація та консервація земель.
4. Державний, самоврядний і громадський контроль за використанням та охороною земельних ресурсів.

Завдання до теми

Задача

Н. звернувся до суду з позовом про визнання недійсним протоколу та постанови інспекторів державного контролю за використанням та охороною земель про накладання на нього штрафу за самовільне заняття земельної ділянки, зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу та знищення межових знаків.

Вирішіть, яка відповідальність передбачена за вказані порушення земельного законодавства. Визначте загальні заходи притягнення до адміністративної відповідальності.

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості відповідальності за порушення земельного законодавства: поняття, зміст і види.
2. Захист прав на землю.

3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання земель.

Практичне заняття № 10

Тема «Еколого-правовий режим використання та охорони водних ресурсів»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання у сфері раціонального використання й ефективної охорони водних об'єктів та їх ресурсів, застосування юридичної відповідальності за порушення водного законодавства.

Питання для обговорення

1. Води як об'єкти правової охорони та використання.
2. Основні законодавчі вимоги щодо раціонального використання і ефективної охорони водних об'єктів та їх ресурсів.
3. Правова охорона вод від забруднення, засмічення та вичерпання. Особливості охорони внутрішніх морських вод і територіального моря. Правова охорона підземних вод та об'єктів питного водопостачання.
4. Правовий режим водоохоронних зон і зон санітарної охорони, прибережних захисних смуг і берегових смуг водних шляхів.

Завдання до теми

Задача

При спорудженні водозабірної свердловини на землях сільськогосподарського підприємства виявлені запаси питної води, яка має цілющі властивості. Сільськогосподарське підприємство пробурило в цьому водоносному місці дві свердловини й організувало подання мінеральної води на свій консервний завод для технічних потреб. Районна рада заборонила використання мінеральної води, але підприємство оскаржило це рішення в суді, вказуючи, що згідно з чинним законодавством (ст.90 ЗК України) воно має право використовувати не тільки землю, а й підземні води, які знаходяться на

його території.

Дайте висновок по справі. Охарактеризуйте підстави виникнення спеціального права водокористування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Права й обов'язки водокористувачів.
2. Юридична відповідальність за порушення законодавства про використання й охорону вод і відтворення водних ресурсів.

Практичне заняття № 11

Тема «Еколого-правовий режим використання та охорони надр»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання використання й охорони надр, юридичної відповідальності за порушення гірничого екологічного законодавства.

Питання для обговорення

1. Види права користування надрами: загальна характеристика
2. Право надрокористування: об'єкти та суб'єкти
3. Правове регулювання геологічного вивчення надр
4. Правове регулювання видобування корисних копалин
5. Правове регулювання використання надр в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
6. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра

Завдання до теми

Задача 1

На території розташування хлібозаводу виявлені запаси кварцу. Керівництво цього підприємства вирішило зайнятися додатковою діяльністю з видобування зазначених корисних копалин та звернулося до місцевої державної адміністрації за спеціальним дозволом. Держадміністрація відмовила у наданні дозволу, мотивуючи тим, що не має таких повноважень.

Який порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами?

Охарактеризуйте суб'єктний склад надрокористувачів.

Контрольні питання

1. Поняття та структура державного фонду надр і державного фонду родовищ корисних копалин.
2. Загальна характеристика права користування надрами: поняття, суб'єкти, об'єкти та види права надрокористування.
3. Підстави та порядок виникнення, зміни, призупинення та припинення права користування надрами. Спеціальні дозволи на користування надрами. Підстави та порядок надання та вилучення гірничих відводів.
4. Законодавчі заходи щодо охорони надр.
5. Державний контроль і нагляд за веденням робіт з вивчення, використання й охорони надр.

Практичне заняття № 12

Тема «Еколого – правовий режим охорони і використання атмосферного повітря»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання використання й охорони атмосферного повітря, юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Питання для обговорення

1. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони.
2. Правове регулювання охорони атмосферного повітря.
3. Юридична відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони атмосферного повітря

Завдання до теми

Задача

Сільськогосподарське підприємство звернулося до господарського суду із позовом до заводу «Хімреактив» про відшкодування збитків, завданих викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря, внаслідок яких було

знищено 5 га плодово-ягідних дерев. Представник заводу проти позову заперечував, стверджуючи, що їх підприємство оснащено всіма передбаченими проектом вводу в експлуатацію очисними спорудами, і таким чином, її діяльність не спричиняє шкоди атмосферному повітрю.

Вирішіть справу. Охарактеризуйте особливості відповідальності за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону атмосферного повітря.

Питання для самостійного опрацювання

1. Відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони атмосферного повітря.
2. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушенням атмосферно-охоронного законодавства.

Практичне заняття № 13

Тема «Еколого-правовий режим використання та охорони лісів»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання охорони та використання лісів, відповідальності за порушення законодавства про охорону, використання та відтворення лісів.

Питання для обговорення

1. Ліс як об'єкт права лісокористування. Суб'єкти та види права лісокористування.
2. Використання лісових ресурсів та їх правове забезпечення.
3. Правова характеристика лісового сервітуту.
4. Правові засади щодо відтворення, охорони та захисту лісів.
5. Державне управління та державний контроль у сфері використання, охорони, захисту та відтворення лісів.

Контрольні питання

1. Що слід розуміти під правом лісокористування?

2. Які існують об'єкти лісових відносин? Хто є суб'єктом лісових відносин?
3. Які особливості поділу лісів на категорії?
4. У яких формах власності можуть перебувати ліси?
5. У чому особливості права державної сучасної приватної власності на ліси?
6. Що необхідно розуміти під лісовим сервітутом?
7. Який порядок ведення Зеленої книги природи?
8. Яка загальна характеристика використання лісових ресурсів?

Практичне заняття № 14

Тема «Особливості правового регулювання використання й охорони рослинного світу»

Мета: ознайомити студентів із особливостями правового регулювання використання й охорони рослинного світу та лісів, юридичної відповідальності за порушення законодавства про рослинний світ, за порушення лісового законодавства.

Питання для обговорення

1. Рослинний світ як об'єкт правової охорони та використання.
2. Державне управління та державний контроль у галузі використання й охорони рослинного світу.
3. Правова природа використання рослинного світу. Загальне та спеціальне користування природними рослинними ресурсами.
4. Правове забезпечення охорони об'єктів рослинного світу. Правові вимоги щодо акліматизації, інтродукції та селекції рослин.

Завдання до теми

Задача 1

Державною екологічною інспекцією в ході перевірки встановлено факт самовільного знесення насаджень ТОВ «Олімп» на прилеглий до житлового будинку території, що надана останньому в користування, а саме: трьох

платанів – діаметр стовбурів 40,32,67 см відповідно, одного каштана – діаметр стовбура 15 см (сухий). На підставі рішення Державної екологічної інспекції на директора ТОВ «Олімп» накладено штраф у розмірі 119 грн. Штраф відповідач сплачувати відмовився, оскільки здійснив видалення сухих, пошкоджених дерев (загрожували лінії електропередач), виконуючи зобов'язання за договором щодо утримання в належному стані прибудинкової території.

Контрольні питання

1. Що таке рослинний світ як об'єкт правової охорони та використання?
2. На які види поділяються природні рослинні ресурси?
3. Які види використання рослинного світу передбачені законодавством?
4. Які особливості характеризують спеціальне використання рослинного світу?
5. Що слід розуміти під правовою охороною рослинного світу?

Питання для самостійного опрацювання

1. Червона книга України. Зелена книга України.
2. Особливості охорони рідкісних і зникаючих видів рослин.
3. Права й обов'язки лісокористувачів.
4. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ і лісового законодавства.
5. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну лісу та рослинному світу.

Практичне заняття № 15

Тема «Еколого-правовий режим використання та охорони тваринного світу»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання охорони та використання тваринного світу, відповідальності за порушення законодавства про охорону, використання та відтворення тваринного світу.

Питання для обговорення

1. Тваринний світ як об'єкт правової охорони, відтворення та використання.
2. Державне управління у сфері охорони та відтворення тваринного світу.
3. Загальна характеристика права користування тваринним світом: поняття, об'єкти, суб'єкти, види права користування тваринним світом.
4. Правове регулювання полювання та мисливського господарства, рибальства: поняття та види.

Завдання до теми

Задача 1

У заборонений для полювання час член товариства мисливців Г. на території мисливського заказника поставив петлю, до якої потрапив лось. Доставити м'ясо додому він не зміг, тому воно стало непридатним до вживання. Після встановлення факту браконьєрства Г. був оштрафований і позбавлений права полювання на два роки. Він добровільно сплатив суму компенсації за заповідяну шкоду – 500 грн, проте вартість м'яса з нього не стягувалася, оскільки воно не було ним використане.

Які території закриті для полювання? Що слід уважати незаконно добутою продукцією полювання?

Контрольні питання

1. Якими основними нормативними актами регулюються охорона, використання та відтворення тваринного світу?
2. Якими юридичними ознаками повинен володіти об'єкт тваринного світу?
3. Чи знаходиться використання сільськогосподарських і домашніх тварин у сфері екологічного законодавства?
4. Перерахуйте види права користування тваринним світом.
5. Чим відрізняється право загального використання тваринного світу від права спеціального використання тваринного світу?
6. Якими документами посвідчується право на мисливство?
7. Які відмінності любительського рибальства від промислового?

8. Що таке мисливські угіддя?
9. Яке правове значення Червоної книги?

Питання для самостійного опрацювання

1. Права й обов'язки користувачів тваринного світу.
2. Охорона рідкісних і зникаючих видів наземних і водних тварин.
3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону, використання та відтворення тваринного світу. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну незаконним добуванням об'єктів тваринного світу.

Практичне заняття № 16

Тема «Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення»

Мета: визначити правові підстави забезпечення вимог екологічної безпеки, поняття екологічної безпеки, її об'єкти та суб'єкти, класифікацію екологічної безпеки за різними критеріями, поняття екологічного ризику та юридичну відповідальність за правопорушення в галузі забезпечення екологічної безпеки.

Питання для обговорення

1. Поняття екологічної безпеки та правовий механізм її забезпечення. Суб'єкти й об'єкти екологічної безпеки.
2. Правове регулювання поведження забезпечення ядерної та радіаційної безпеки.
3. Правове регулювання поведження з небезпечними хімічними речовинами.
4. Правове забезпечення біологічної безпеки.
5. Правове забезпечення від впливу негативних фізичних чинників.
6. Юридична відповідальність за правопорушення в галузі забезпечення екологічної безпеки.

Завдання до теми

Задача 1

Група громадян, які мешкають у будинках, розташованих біля високовольтної мережі електропередач, звернулася до суду з позовом до дирекції мережі високовольтних електропередач, у якому просила стягнути суму збитків, завданих здоров'ю громадян шкідливим впливом електромагнітних полів. Відповідач позовні вимоги не визнав, заявив при цьому, що в його діях вина відсутня.

Складіть проект рішення суду. Вирішіть справу. Визначте підстави та порядок відшкодування заподіяної шкоди та стягнення коштів на лікування й оздоровлення потерпілих.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та структурні складові економіко–правового механізму охорони навколишнього природного середовища.
2. Правові вимоги щодо фінансування заходів охорони навколишнього природного середовища.
3. Правове регулювання сплати екологічного податку.
4. Правові засади справлення плати за використання природних об'єктів та їх ресурсів.

Практичне заняття № 17

Тема «Правове регулювання поводження з відходами»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання поводження з відходами, відповідальності за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

Питання для обговорення

1. Основні напрями державної політики у сфері поводження з відходами.
2. Відходи як об'єкт правового регулювання. Правова класифікація

відходів.

3. Правовий режим поводження з відходами: радіоактивними, твердими побутовими, небезпечними.
4. Функції органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо поводження з відходами: облік, моніторинг та інформація про відходи.
5. Основні види правопорушень у сфері поводження з відходами та застосування юридичної відповідальності.

Завдання до теми

Задача 1

Під час розвантаження з автомобіля промислових відходів у лісоохоронній зоні затримано водія комбінату, якого притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. У подальшому з'ясувалося, що про скиди відходів у невстановлених місцях був повідомлений інженер комбінату.

Визначте, хто із суб'єктів і до якої відповідальності може бути притягнутий у зв'язку зі скоєнням зазначеного правопорушення.

Контрольні питання

1. Яке законодавче визначення поняття відходів в Україні?
1. Які нормативні акти регулюють суспільні відносини щодо поводження з відходами?
2. Яка класифікація відходів?
3. Які відходи вважаються радіоактивними? Які особливості поводження з радіоактивними відходами?
4. Які особливості відходів як вторинної сировини?
5. Які особливості стадії поводження з відходами в Україні?
6. Які операції поводження з відходами?
7. Назвіть основні склади правопорушень у сфері поводження з відходами. Дайте класифікацію правопорушень у даній сфері.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та загальна характеристика природно-заповідного фонду України як ключового об'єкта національної екологічної мережі України.
2. Державне управління та державний контроль у галузі організації та охорони природно-заповідного фонду.
3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону об'єктів природно-заповідного фонду.
4. Поняття та загальна характеристика курортних і лікувально-оздоровчих територій як складових національної екологічної мережі України. Поняття рекреаційних територій та їх види.
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства щодо курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних територій.

Практичне заняття № 18

Тема «Правове забезпечення формування і функціонування екологічної мережі України»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового регулювання забезпечення формування і функціонування екологічної мережі України, з порядком включення до переліків територій та об'єктів екологічної мережі.

Питання для обговорення

1. Формування екологічної мережі: правові засади
2. Поняття, об'єкти та структурні елементи екологічної мережі
3. Порядок включення до переліків територій та об'єктів екологічної мережі

Контрольні питання

1. Загальна характеристика екологічної мережі України: поняття, об'єкти, принципи її формування.
2. Правова характеристика структурних елементів екомережі.
3. Законодавче визначення складових екомережі.

Питання для самостійного опрацювання

1. Заходи, передбачені законодавством щодо забезпечення формування, збереження та раціонального використання екомережі.
2. Порядок включення до переліків територій та об'єктів екомережі, визначений законом.
3. Правовий режим охорони та використання територій та об'єктів екомережі.

Практичне заняття № 19

Тема «Правовий режим санітарнозахисних зон, курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних територій та курортів»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового режиму санітарно-захисних зон, курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних територій та курортів та особливостями їх правової охорони.

Питання для обговорення

1. Особливості правової охорони курортних та лікувально-оздоровчих територій
2. Правовий режим рекреаційних територій

Контрольні питання

1. Поняття та види лікувальних природних ресурсів і факторів.
2. Поняття та юридичні ознаки курорту.
3. Зміст правової охорони курортів та лікувально-оздоровчих територій.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття рекреаційних територій. Види їх використання та особливості охорони.
2. Поняття прибережних захисних смуг та їх правовий режим.
3. Поняття водоохоронних зон та полезахисних лісових смуг. Особливості їх правового режиму.

4. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо використання, відтворення та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних територій.

Практичне заняття № 20

Тема «Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду»

Мета: ознайомити студентів з особливостями правового режиму природних та біосферних заповідників, правового режиму природних парків, правового режиму зоологічних парків.

Питання для обговорення

1. Природно-заповідний фонд: класифікація територій та об'єктів, правовий режим
2. Правовий режим природних та біосферних заповідників
3. Правовий режим національних природних парків
4. Правовий режим зоологічних парків.

Практичне заняття № 21

Тема «Міжнародно-правова охорона довкілля»

Мета: ознайомити студентів з особливостями міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища, ознайомити з основними джерелами міжнародно-правової охорони природних об'єктів.

Питання для обговорення

1. Міжнародно-правова охорона навколишнього природного середовища.
2. Основні джерела міжнародно-правової охорони природних об'єктів.

Контрольні питання

1. Поняття та ознаки міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища
2. Об'єкти та суб'єкти міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища

3. Міжнародно-правові акти як джерела регулювання охорони навколишнього природного середовища
4. Міжнародна співпраця держав у сфері охорони навколишнього природного середовища.
5. Зобов'язання України за Конвенцією про водноболотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Методологія та форми взаємодії людини та суспільства з природним середовищем у різні періоди розвитку цивілізації.
2. Сучасна екологічна криза: причини, наслідки, форми прояву та шляхи подолання.
3. Виникнення й основні етапи розвитку екологічного законодавства та права.
4. Поняття екологічного права, його метод, принципи.
5. Об'єкти та суб'єкти екологічного права. Екологічна правосуб'єктність.
6. Система екологічного права та його співвідношення з іншими галузями права.
7. Поняття й особливості джерел екологічного права. Конституційні основи екологічного права та їх основоположне значення для розвитку природоохоронного законодавства. Міжнародно-правові акти як джерела екологічного права.
8. Спеціальні закони, підзаконні правові акти центральних органів влади та відомчих органів управління, нормативні акти місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо охорони довкілля.
9. Загальна характеристика системи екологічних прав громадян. Гарантії, охорона, форми та способи захисту екологічних прав громадян.
10. Конституційні екологічні права громадян. Поняття та види екологічних

обов'язків громадян.

11. Екологічна функція держави та права. Функції управління у сфері природокористування й охорони довкілля.
12. Поняття управління природокористуванням та охороною довкілля. Правові питання участі громадськості в управлінні природокористуванням та охороною довкілля.
13. Органи управління загальної компетенції у сфері природокористування та охорони довкілля.
14. Органи управління спеціальної компетенції у сфері природокористування та охорони довкілля.
15. Основні ознаки та визначення поняття права власності на природні об'єкти та їх ресурси. Особливості права власності на природні ресурси та комплекси.
16. Право власності на природні об'єкти в природно–ресурсових кодексах.
17. Зміст права власності на природні об'єкти та його реалізація. Способи захисту й охорони права власності на природні об'єкти та їх ресурси.
18. Суб'єкти права власності на природні ресурси. Права й обов'язки власників природних ресурсів. Підстави виникнення та припинення права власності на природні ресурси.
19. Природокористування як необхідна умова існування людини та суспільства: визначення поняття й основні принципи.
20. Основні види природокористування та їх юридичне закріплення.
21. Особливості загального та спеціального природокористування. Їх правове забезпечення.
22. Правові засади використання природних ресурсів на умовах оренди.
23. Підстави та порядок виникнення, припинення, зупинення та зміни права природокористування. Права й обов'язки природокористувачів. Захист прав природокористувачів.
24. Поняття екологічної безпеки та правовий механізм її забезпечення. Види

- екологічної безпеки.
25. Правове регулювання забезпечення ядерної та радіаційної безпеки. Правове регулювання поводження з небезпечними хімічними речовинами.
 26. Правові засади забезпечення біологічної та генетичної безпеки. Юридична відповідальність за правопорушення в галузі забезпечення екологічної безпеки.
 27. Поняття та структурні складові економіко-правового механізму охорони навколишнього природного середовища.
 28. Правові вимоги щодо фінансування заходів охорони навколишнього природного середовища. Правове регулювання сплати екологічного податку.
 29. Правові засади справлення сплати за використання природних об'єктів та їх ресурсів.
 30. Екологічний аудит. Правові основи екологічного страхування.
 31. Система нормативів і стандартів у сфері природокористування й охорони навколишнього природного середовища.
 32. Законодавчі вимоги щодо ведення екологічного моніторингу та його юридичне та практичне значення. Екологічний контроль.
 33. Правове регулювання ведення кадастрів природних ресурсів та їх еколого-правовий зміст. Державний облік об'єктів і речовин, що негативно впливають на стан навколишнього природного середовища.
 34. Правове регулювання державної, громадської та інших видів експертиз у сфері охорони довкілля. Правові засади проведення судової екологічної експертизи.
 35. Еколого-правова освіта та її значення для формування еколого-правової культури. Форми еколого-правового виховання.
 36. Еколого-правова свідомість і форми її прояву. Еколого-правова культура як складова сучасної цивілізаційної культури.

37. Поняття та функції юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Підстави юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Юридичний склад екологічного правопорушення.
38. Застосування дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення. Особливості застосування цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства.
39. Поняття та види відходів. Функції органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо поводження з відходами: облік, моніторинг та інформація про відходи.
40. Правове регулювання поводження з небезпечними відходами: вимоги щодо їх утворення, транспортування та зберігання
41. Основні види правопорушень у сфері поводження з відходами та застосування юридичної відповідальності за їх скоєння.
42. Поняття та види надзвичайних екологічних ситуацій. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації.
43. Єдина державна система цивільного захисту населення і територій та правове становище потерпілих від надзвичайних ситуацій. Правові режими екологічно уражених територій та зон екологічного лиха.
44. Правовий режим надзвичайного стану в умовах надзвичайної екологічної ситуації. Особливості правового режиму території карантину.
45. Поняття й особливості міжнародного права навколишнього середовища. Джерела та принципи міжнародного права навколишнього середовища.
46. Міжнародний організаційний механізм охорони навколишнього середовища. Міжнародно-правова відповідальність за правопорушення у сфері охорони навколишнього середовища.
47. Сучасний стан законодавства про курорти, лікувально-оздоровчі об'єкти та рекреаційні території. Поняття та види курортів: умови та порядок оголошення території та об'єктів курортними.

48. Правова охорона морської економічної зони та континентального шельфу. Особливості застосування юридичної відповідальності за правопорушення щодо охорони морської економічної зони та континентального шельфу.
49. Земельні ресурси як об'єкт господарського використання та правової охорони: правовий режим цільового використання земель.
50. Правове регулювання використання й охорони земельних ресурсів. Державний самоврядований і громадський контроль за використанням земельних ресурсів.
51. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання земель.
52. Води як об'єкт правової охорони та використання.
53. Правове регулювання використання й охорони вод. Правовий режим водоохоронних зон і зон санітарної охорони, прибережних захисних смуг і берегових смуг водних шляхів.
54. Державне управління та контроль у сфері використання й охорони водних об'єктів та їх ресурсів.
55. Правова охорона підземних вод та об'єктів питного та комунально-побутового водопостачання. Особливості охорони внутрішніх морських вод і територіального моря.
56. Державний фонд надр і державний фонд родовищ корисних копалин. Види корисних копалин та їх розмежування на загальнодержавні та місцеві.
57. Правове регулювання використання надр.
58. Державний контроль і державний нагляд за веденням робіт з вивчення, використання й охорони надр.
59. Юридична відповідальність за порушення гірничого й екологічного законодавства.
60. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони. Правове регулювання

- охорони атмосферного повітря.
61. Правові вимоги щодо стандартизації та нормування використання й охорони атмосферного повітря, щодо зниження фізичного та біологічного впливу на атмосферне повітря.
 62. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.
 63. Ліси як об'єкт правової охорони та використання. Економічні й екологічні функції лісів.
 64. Правове регулювання використання й охорони лісів.
 65. Державне управління та контроль у сфері використання, охорони, захисту та відтворення лісів. Служба лісової охорони.
 66. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.
 67. Рослинний світ як об'єкт правової охорони та використання.
 68. Правове регулювання використання й охорони рослинного світу. Державне управління та державний контроль у сфері використання й охорони рослинного світу.
 69. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ.
 70. Тваринний світ як об'єкт правової охорони, відтворення та використання.
 71. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу.
 72. Правове регулювання полювання та мисливського господарства, рибальства та рибного господарства.
 73. Особливості охорони рідкісних і зникаючих рослин і тварин: вимоги щодо ведення «Червоної книги України» та «Зеленої книги України».
 74. Державне управління у галузі охорони та використання тваринного світу.
 75. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону, використання та відтворення тваринного світу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Віденська конвенція про охорону озонового шару: Конвенція від 22.03.1985 Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_088
3. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 14.06.1992 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030
4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
5. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на велику відстань від 13.11.1979 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_223
6. Конвенція про ядерну безпеку від 17.06.1994 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_023
7. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню моря нафтою від 12.05.1954 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_009
8. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату від 09.05.1992 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044
9. Земельний кодекс України: Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст.27.
10. Водний кодекс України: Кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
11. Лісовий кодекс України: Кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
12. Про надра: Кодекс України від 27.07.1994 № 132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-21):

- Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради України. 1984. – дод. до № 51. – Ст.1122.
- 14.Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
- 15.Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14. – № 15-16. № 17. – Ст.112.
- 16.Кодекс цивільного захисту України: Кодекс України від 02.10.2012 № 5403-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 34-35. – Ст. 458.
- 17.Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. – Ст. 356.
- 18.Гірничий Закон України: Закон України від 06.10.1999 № 1127-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 50. – Ст. 433.
- 19.Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст.546.
- 20.Про тваринний світ: Закон України від 03.03.1993 № 3041-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 18. – Ст.191.
- 21.Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 № 591-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22-23. – Ст.198.
- 22.Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.
23. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
24. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
- 25.Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-

- XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст.190.
26. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 29. – Ст. 315.
27. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 № 997-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 372.
28. Про державну геологічну службу України: Закон України від 04.11.1999 № 1216-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 456.
29. Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001 № 2665-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 50. – Ст. 262.
30. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36-37. – Ст. 242.
31. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30.06.1995 № 255/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 27. – Ст.198.
32. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
33. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
34. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 № 2245-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.
35. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 № 1908-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 42. – Ст. 348.
36. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 500.
37. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
38. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення: Закон

- України від 10.01.2002 № 2918-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16. -Ст.112.
39. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 № 1478-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 18. – Ст. 132.
40. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 № 486-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 107.
41. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 17. – Ст. 155.
42. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 № 3447-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 27. – Ст. 230.
43. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон Украины от 08.02.1995 № 39/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.
44. Про пестициди і агрохімікати: Закон Украины от 02.03.1995 № 86/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91.
45. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон Украины от 30.06.1995 № 255/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 27. – Ст. 198.
46. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
47. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06.04.2000 № 1644-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – Ст. 222.
48. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 № 1039-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 391.
49. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 № 2026-III // Відомості

- Верховної Ради України. – 2000. – № 50. – Ст. 43.
50. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів [...]: Закон України від 17.11.2009 № 1559-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2.
51. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 8. – Ст. 61.
52. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.
53. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання: Закон України від 14.01.1998 № 15/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 115.
54. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
55. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 № 1602-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25. – Ст. 195.
56. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 № 1103-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 35. – Ст. 484.
57. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 № 1645-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.
58. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992 № 2498-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 531.
59. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 № 1389-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 11. – Ст. 90.

60. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46-47. – Ст. 280.
61. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.
62. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.
63. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
64. Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 502.
65. Андрейцев В. І. Актуальні проблеми екологічного права: новітні доктрини: ретроспективний аналіз та погляд у майбутнє. Матеріали доп. Міжнар. круглого столу «Актуальні проблеми екологічного права». Донецьк : Нац. гірн. ун-т, 2010. – 153 с.
66. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частина): навч. посіб. / Г. І. Балюк. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
67. Гетьман А. П. Екологічне право України в запитаннях та відповідях: навч. посіб. – Х.: Одиссей, 2007. – 480 с.
68. Гетьман А. П., Шульга М. В. Екологічне право України : підручник – Харків : Право, 2009. – 328 с.
69. Гетьман А. П. Методологічні засади становлення правових основ охорони довкілля. – Право України, 2011. – №2. – С. 11-19.
70. Екологічне право України. Академічний курс : підруч. 2-ге вид. К.: Юрид. думка, 2008. С. 8–26.
71. Екологічне право України. Академічний курс : підруч. / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Юрид. думка, 2005. – 848 с.
72. Пилипенко П. Д., Федорович В. І., Ващишин М. Я. Право довкілля (екологічне право): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. – Київ : Ін Юре, 2010. – 401 с.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи, проведення практичних занять
та виконання контрольних робіт
із навчальної дисципліни

«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

*(для студентів денної та заочної форм навчання
усіх спеціальностей університету)*

Укладач **ВРУБЛЕВСЬКА-МІСЮНА** Катерина Миколаївна

Відповідальний за випуск *І. І. Килимник*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *К. М. Врублевська-Місюна*

План 2019, поз. 274 М

Підп. до друку 11.04.2019. Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 1,4.
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК No 5328 від 11.04.2017.